

Bồi thường định trước và giao dịch dân sự vô hiệu theo pháp luật Việt Nam – Bài số 1

Vietnamese Law Student Chat Room
10/04/2021

Nội dung thảo luận

- Giới thiệu Bản án số 08/2017/KDTM-PT ngày 08/12/2017 của Tòa án Nhân dân tỉnh Tây Ninh
- Giới thiệu Quyết định giám đốc thẩm số 15/2016/KDTM-GĐT ngày 07/09/2016 của Tòa án Nhân dân Tối cao
- Giới thiệu tranh chấp giữa Công ty TNHH Yên Sào Sài Gòn (*Yên Sào*) với Công ty Cổ phần Yên Việt (*Yên Việt*)
- Bình luận về bồi thường định trước (*BTĐT*) nhìn từ ba bản án/vụ việc nêu trên

Bản án số 08/2017/KDTM-PT ngày 08/12/2017 của Toà án Nhân dân tỉnh Tây Ninh

- Công ty N ký hợp đồng bán mủ cao su cho Công ty T
- Công ty N vi phạm nghĩa vụ giao hàng (không giao đúng, đủ hàng cho Công ty T như hợp đồng đã ký)
- Công ty T phải mua hàng ở nơi khác với giá cao hơn
- Công ty T yêu cầu Công ty N bồi thường thiệt hại
- Điều VI của các hợp đồng mua bán ghi “*nếu một bên đơn phương tự làm sai hợp đồng gây thiệt hại cho bên kia thì phải chịu bồi thường 8% tổng giá trị hợp đồng*”
- Công ty N cho rằng mức bồi thường mà hai bên thỏa thuận trong hợp đồng là 8% tổng giá trị hợp đồng nên Công ty N chỉ đồng ý bồi thường cho Công ty T với mức 8% giá trị thiệt hại không bao gồm cả thuế GTGT.

Nhận định số [7] tại bản án 08/2017/KDTM-PT

- Xét thấy, điều VI của các hợp đồng là không đúng với quy định của pháp luật và không rõ ràng, cụ thể; thực tế **hai bên thỏa thuận mức phạt hợp đồng nhưng lại ghi bồi thường là gây nhầm lẫn nên điều khoản này vô hiệu**. Do vô hiệu và Công ty T cũng không yêu cầu xem xét đối với việc phạt hợp đồng nên Tòa án cấp sơ thẩm không xem xét nội dung này là có căn cứ.
- Theo quy định tại Điều 302 LTM năm 2005 thì **việc bồi thường thiệt hại được thể hiện bởi giá trị tổn thất thực tế, trực tiếp** mà bên bị vi phạm phải chịu do bên vi phạm gây ra và khoản lợi trực tiếp mà bên bị vi phạm lẽ ra được hưởng. **Mức bồi thường chỉ được xác định sau khi có vi phạm hợp đồng**, cho nên việc bồi thường thiệt hại (nếu có) không thể biết trước để thỏa thuận trong hợp đồng mà chỉ có thể xác định khi có việc vi phạm, có lỗi của bên vi phạm và thiệt hại thực tế của bên bị vi phạm.

<https://congboanan.toaan.gov.vn/2ta58433t1cvn/chi-tiet-ban-an>

Quyết định giám đốc thẩm số 15/2016/KDTM-GĐT ngày 07/09/2016 của Tòa án Nhân dân Tối cao

- Công ty A (nhà thầu phụ) ký hợp đồng thầu phụ với Công ty B (nhà thầu chính).
- Công ty A hoàn thành gói thầu chậm hơn so với thoả thuận tại hợp đồng thầu phụ.
- Khoản 8.7 của hợp đồng thầu phụ quy định: “*Nếu nhà thầu không tuân thủ khoản 8.2 (thời gian hoàn thành), thì nhà thầu theo khoản 2.5 (khiếu nại của chủ đầu tư) sẽ phải chi trả cho chủ đầu tư đối với những thiệt hại do lỗi này gây ra...*”.
- Công ty B yêu cầu Công ty A phải trả 5% giá trị hợp đồng do chậm hoàn thành

Nhận định tại Quyết định giám đốc thẩm số 15/2016/KDTM-GĐT

- Về **tiền phạt hợp đồng 5%**: [...]
- Mặt khác, tòa án cấp sơ thẩm và Tòa án cấp phúc thẩm **chưa xem xét, đánh giá** làm rõ tính đến thời điểm ngày 31/8/2009 (ngày Chủ đầu tư và Quản lý dự án yêu cầu Công ty A phải hoàn thành công trình), Công ty A đã thực hiện được bao nhiêu phần trăm khối lượng, giá trị công việc, Công ty A còn phải thực hiện là bao nhiêu **để có cơ sở xác định giá trị hợp đồng bị vi phạm mà đã buộc Công ty A phải chịu phạt 5% giá trị toàn bộ hợp đồng là không đúng.**

<https://anle.toaan.gov.vn/webcenter/portal/anle/chitietnguonanle?dDocName=TAND096971>

Tranh chấp giữa Cty Yên Sào với Cty Yên Việt

- 10/2010, Cty Yên Việt (bên giao đại lý) ký hợp đồng đại lý phân phối độc quyền với Cty Yên Sào (đại lý phân phối). Hợp đồng không đề ngày và không xác định được ngày ký.
- Điều 1: Cty Yên Việt không được bán hàng trực tiếp tại địa bàn Cty Yên Sào có quyền phân phối độc quyền.
- Điều 11: “*Bên nào vi phạm các cam kết trong hợp đồng thì bên vi phạm phải chịu trách nhiệm bồi thường cho bên kia số tiền là 10,000,000,000 đồng*”.
- Trong quá trình thực hiện hợp đồng, Cty Yên Việt đã bán hàng trực tiếp trên địa bàn Cty Yên Sào có quyền phân phối độc quyền.
- Cty Yên Sào khởi kiện yêu cầu đòi bồi thường.

Tranh chấp giữa Cty Yên Sào với Cty Yên Việt

- Toà sơ thẩm cho rằng Cty Yên Việt vi phạm hợp đồng và buộc Cty Yên Việt bồi thường cho Cty Yên Sào 4 tỉ đồng.
- Toà phúc thẩm nhận định hợp đồng không ghi ngày nên tuyên hợp đồng vô hiệu và chấp nhận yêu cầu của Cty Yên Việt (yêu cầu chấm dứt hiệu lực của hợp đồng).
- VKSND Cấp cao tại TP.HCM đã có kháng nghị đề nghị giám đốc thẩm vụ án:
*“Xét thấy **thỏa thuận của các bên hoàn toàn tự nguyện, không vi phạm điều cấm của pháp luật**, phù hợp với đặc thù hợp đồng độc quyền Toà án sơ thẩm xác định Cty Yên Việt vi phạm hợp đồng là có căn cứ, nhưng chỉ buộc Cty Yên Việt bồi thường cho Cty Yên Sào 4 tỷ đồng là không có cơ sở, **cần buộc Cty Yên Việt bồi thường cho Cty Yên Sào 10 tỷ đồng mới đúng theo thỏa thuận hợp đồng**. Toà án phúc thẩm không chấp nhận yêu cầu này của Cty Yên Sào là không đúng pháp luật.”*

Tranh chấp giữa Cty Yên Sào với Cty Yên Việt

- TAND Cấp cao tại TP.HCM đã chấp nhận kháng nghị của VKSND Cấp cao tại TP.HCM và hủy cả hai bản án sơ, phúc thẩm để xử sơ thẩm lại theo quy định.
- Quyết định kháng nghị giám đốc thẩm số 11/2020/KN-KDTM ngày 9/6/2020 của TANDTC, *“Theo Quyết định kháng nghị giám đốc thẩm, TANDTC cho rằng việc Công ty cổ phần Yên Việt phải bồi thường thiệt hại cho Công ty TNHH Yên Sào Sài Gòn dựa trên mức án định bồi thường thiệt hại quy định trong hợp đồng theo bản án sơ thẩm và quyết định giám đốc thẩm là không phù hợp. Thiệt hại được bồi thường phải được tính toán dựa trên thiệt hại thực tế và trực tiếp theo quy định của Luật TM năm 2005.”* (xin xem đường link dưới đây)

<https://plo.vn/phap-luat/doi-boi-thuong-10-ti-tu-vi-pham-hop-dong-doc-quyen-886897.html>

<http://vksbinhphuoc.gov.vn/archives/down/Thong-bao-rut-KN-so-20-tb-vc3-v4-ve-cac-ban-an-KDTM-LD-Pha-san-TP-Ho-Chi-Minh-817/>

<http://lapphap.vn/Pages/tintuc/tinchitiet.aspx?tintucid=210741>

Bình luận về BTĐT nhìn từ ba bản án/vụ việc nêu trên

- BTĐT sẽ không được xem xét như một ‘*chế tài khác do các bên thoả thuận*’ theo quy định tại Điều 292.7 của LTM.
- BTĐT sẽ được xem xét dựa trên các quy định liên quan đến chế tài ‘*phạt vi phạm*’ và chế tài ‘*bồi thường thiệt hại*’.
- BTĐT sẽ không được coi là bồi thường thiệt hại theo PL Việt Nam với những lý do sau:
 - Việc bồi thường thiệt hại được thể hiện bởi giá trị tổn thất thực tế, trực tiếp mà bên bị vi phạm phải chịu do bên vi phạm gây ra và khoản lợi trực tiếp mà bên bị vi phạm lẽ ra được hưởng. Mức bồi thường chỉ được xác định sau khi có vi phạm hợp đồng, cho nên việc bồi thường thiệt hại (nếu có) không thể biết trước để thoả thuận trong hợp đồng mà chỉ có thể xác định khi có việc vi phạm, có lỗi của bên vi phạm và thiệt hại thực tế của bên bị vi phạm (bản án số 08/2017/KDTM-PT ngày 08/12/2017 của Toà án Nhân dân tỉnh Tây Ninh).
 - Thiệt hại được bồi thường phải được tính toán dựa trên thiệt hại thực tế và trực tiếp theo quy định của LTM 2005 (TANDTC trong tranh chấp giữa Cty Yên Sào với Cty Yên Việt).

Bình luận về BTĐT nhìn từ ba bản án/vụ việc nêu trên

- Thoả thuận về BTĐT sẽ được xem xét như là thoả thuận về phạt vi phạm. Trên cơ sở đó:
 - Nếu các bên có thoả thuận về BTĐT dưới tên gọi là ‘bồi thường thiệt hại’, thoả thuận này có thể bị xem là nhằm lẩn của các bên và do đó vô hiệu (bản án số 08/2017/KDTM-PT ngày 08/12/2017 của Toà án Nhân dân tỉnh Tây Ninh);
 - Thoả thuận về BTĐT phải tuân thủ quy định về phạt hợp đồng trong LTM [cụ thể, mức phạt không được quá 8% giá trị phần nghĩa vụ hợp đồng bị vi phạm], nếu không sẽ không được công nhận (bản án số 15/2016/KDTM-GĐT ngày 07/09/2016 của TANDTC).

Xin chân thành cảm ơn!

Chung Le

Managing Partner

Construction Law Vietnam Counsellors

Suite 416, Press Club, 59A Ly Thai To
Hanoi, Vietnam

Telephone: + 84 24 3936 8072

Mobile: + 84 90 454 0712

Website: <http://clvn.vn>

Project and Construction Law Specialists